

innhold

Kjemisk mosekamp

Med kjemikalier kjemper nordmenn mot mose i plassen. Unødvendig og lite lurt, mener Hageselskapet. Side 4

Vil gi mindre til vind

Enova vil gi mindre penger til vindkraft. Vind må sidestilles med andre nye energikilder, mener direktør Eli Arnstad i statsforetaket. Side 5

Drammen på topp

Beboerne i Drammen er flinkere i landet til å gjenvinne metallemballasje. Hovedstaden ligger på bunn. Side 6

Temmer algene

Giftalgene er i ferd med å forlate Hobøl-Vansjøvassdraget etter en rekke tiltak mot tilførsel av fosfor fra blant annet jordbruk og kloakk. Side 9

Peiler rovdyr

En fotograf har brukt peileutstyr for å finne radiomerkede rovdyr på Dovre. I Sverige har jegere peilet inn og skutt radiomerkede ulver ulovlig. Side 10

Frykt for flopp

I innspurten foran FNs toppmøte om miljø og utvikling i Johannesburg, frykter miljøvernere at det hele blir en fiasko. Side 11

Forskning viser at fremtiden kan bli:

Enda
varmere enn
antatt

Med stor sannsynlighet vil temperaturen stige enda mer enn FNs klimapanel antar, mener forskere. De mener temperaturstigningen kan bli hele 6,9 grader frem til 2100.

Klimapanelet spår en økning på mellom 1,4 og 5,8 grader fra 1990 til 2100, med dramatiske endringer i nedbør, økosystemer og havnivå som følge. Side 3

leder

Roper på handling

FNs miljøprogram UNEP, ble opprettet etter miljøtoppmøtet i Stockholm i 1972. Nå har UNEP publisert GEO-3, en rapport hvor de analyserer miljøpolitikken de siste 30 årene, fra møtet i Stockholm i 1972 og frem til man nå forbereder et nytt toppmøte om miljø og utvikling i Johannesburg. Tross noen fremskritt har man i disse årene hatt en stadig forverring av miljøtilstanden, ikke minst i store deler av utviklingslandene.

Særlig lystig lesning er heller ikke den del av rapporten som vurderer rapporten fremtidsutsiktene for de neste 30 årene. Lar man markeds-kreftene få fritt spillerom vil resultatet bli at over halvparten av jordens befolkning lever i områder med alvorlig vannmangel. Skogsområder og mangfoldet i naturen trues av en rask utbygging av blant annet veier og byområder. Dessuten øker utslippene av flere forurensende stoffer til vann og luft.

Enkelte lyspunkter inneholder rapporten imidlertid. Ett av dem er reduksjon i andelen av jordens befolkning som sulter. Likevel roper rapporten på handling: "Avgjørelsene som tas i dag og i morgen vil definere hvilken type miljø denne og fremtidige generasjoner vil nyte", fastslår rapporten. Derfor bør GEO-3 være med i bagasjen når verdens ledere etter sommeren samles til toppmøtet om utvikling og miljø i Johannesburg.

Ny kamp om Lofast

Samferdselsministeren må avgjøre om hun vil tvinge gjennom statlig reguleringsplan for den omstridte Lofast-forbindelsen i Nordland.

I fjor nektet Hadsel kommune å vedta Vegvesenets reguleringsplan for den omstridte vegforbindelsen. De mener den er i strid med statens mål om vern av biologisk mangfold, urørte naturområder og friluftsliv.

Nå har Samferdselsminister Torild Skogsholm blitt bedt om å bruke statlig reguleringsplan for å presse gjennom Lofast.

I et felles brev krever fem or-

ganisasjoner at ministeren respekterer vedtaket i Hadsel kommune. De fem er Naturvernforbundet, Natur og Ungdom, Turistforeningen, WWF og Norges Jeger- og Fiskerforbund.

Dersom Skogsholm likevel ønsker å gjennomføre en statlig reguleringsplan, blir saken oversendt til Miljøverndepartementet og Børge Brende for endelig avgjørelse.

Samferdselsminister Torild Skogsholm.

(Foto: Tone Mikkelsen)

Tidevannsprosjektet kan bli solgt

Tidevannsprosjektet i Kvalsund kan bli solgt til utlandet.

Årsaken er at selskapet Hammerfest Strøm ikke fikk økonomisk støtte over revidert statsbudsjett, slik det håpet på, skriver GEO Aktuell.

Den aller første tidevannsmølla skal prøves ut på bunnen av Kvalsundet allerede til høsten. Havstrømmen skal omdannes til elektrisk kraft. Men det er salg av selve tidevannsteknologien som skal gi penger i kassen - mellom 9 og 13 milliarder i året.

Men nå kan hele ideen bli

solgt ut av Norge fordi Nærings- og handelsdepartementet ikke vil støtte utviklingen av anlegget, opplyser administrerende direktør i Hammerfest Strøm AS, Harald Johansen.

Hammerfest Strøm håper Stortinget kan redde tidevannsmøllene når revidert nasjonalbudsjett behandles i juni. Men Stortingsrepresentant fra Høyre, Raymond Robertsen, mener pengene må hentes andre steder.

La hummeren leve!

Får du hummer i krabbeteina bør du sette den ut igjen. Først og fremst fordi arten er truet, men også fordi det kan bli svært dyrt. Mye dyrere enn på restaurant.

Fra 1. januar til 1. oktober er hummeren fredet fra Svenske-

grensen til Møre. Ulovlig hummerfiske kan gi deg opp til seks måneder i fengsel. I tillegg kan fartøyfangst og redskap bli inndratt, sier Trond Ottemo i Fiskeridirektoratet, til Fædrelands-vennen.

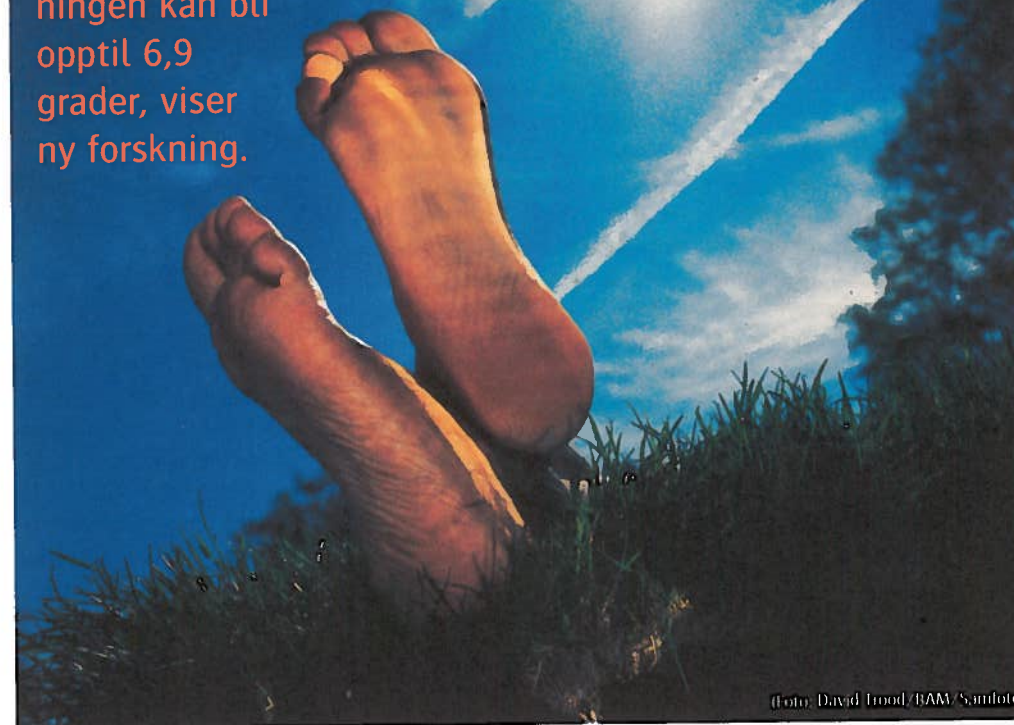
Avslører treets "fingeravtrykk"

En ny metode for å påvise treets DNA kan gjøre livet vanskeligere for tresmuglere.

Ulovlig hugget tømmer har vært vanskelig å spore gjennom gentesting siden treets DNA brytes ned kort tid etter at det er hugget. Forskere ved Det nasjonale instituttet for jordbruksforskning i Gazinet har imidlertid lyktes i å lage en svært følsom forsterkningsteknikk som kan identifisere ørsmå biter av DNA i trevirke som er opptil 10 år gammelt. Haken er at teknikken bare kan brukes til å identifisere illegalt tømmer hvis man har en omfattende base av skog-DNA å sammenligne med, skriver New Scientist.

Fare for enda høyere temperatur

Temperaturøkningen kan bli større enn de 1,4 til 5,8 gradene FNs klimapanel antar fram til 2100. Stigningen kan bli opptil 6,9 grader, viser ny forskning.

(foto: David Trond/BAM/Sandfoto)

AUDUN GARBERG
Natur & Miljø Bulletin

Forskere ved Bern Universitet i Sveits har funnet ut at temperaturøkningene i dette århundret kan bli mer dramatiske enn tidligere antatt. Resultatene er publisert i det anerkjente tidsskriftet Nature.

40 PROSENT

FNs klimapanel (IPCC) slår i sin siste hovedrapport fast at temperaturen på kloden kommer til å øke med mellom 1,4 og 5,8 grader i perioden fra 1990 til 2100. Ifølge de sveitsiske forskerne er det 40 prosent sann-

synlighet for at temperaturstigningen blir høyere enn IPCC anslår.

Sveitsernes modell er kjørt tusenvis av ganger med forskjellige forutsetninger. Deretter har forskerne luket ut beregninger som ikke stemmer overens med den temperaturstigningen vi allerede har sett i havet og atmosfæren. Resultatet er altså at det er stor sannsynlighet for at temperaturstigningen blir større enn tidligere antatt, mens det bare er 5 prosent sannsynlighet for at den blir lavere.

USIKKERHET

Reto Knutti ved Bern Universitet

sier til N&M Bulletin at deres studie ikke er ment som en kritikk av FNs klimapanel.

— Men det de antagelig kan forbedre i sin neste rapport, er en å gjøre en grundigere analyse av usikkerheten i sine frem-skrivninger.

FOR TIDLIG

Hans Martin Seip ved Cicero senter for klimaforskning mener det er for tidlig å si om beregningene til Knutti og hans kolleger er bedre enn de FNs klimapanel har gjort.

— Deres modell er ikke av de mest kompliserte. Sett i sammenheng med andre studier er

fakta

FREM TIDSVARSEL FRA FN

Selv med prognosene fra FNs klimapanel blir klimaendringene dramatiske:

- Temperaturen stiger med mellom 1,4 og 5,8 grader i perioden 1990 til 2100.
- Havnivået vil stige med mellom 9 og 88 centimeter i samme periode.
- Nedbørsmengdene kommer til å øke. Særlig i nord vil man merke at når nedbøren kommer, så kommer den i større mengder.

MER INFORMASJON: WWW.IPCC.CH

— USA ute i 10 år

USA utelukker å delta i Kyoto-avtalen i minst 10 år til.

Innen 2005 starter en reforhandlingen av Kyoto-avtalen. Likevel er det usannsynlig at USA vil ha noe å gjøre med avtalen før 2012, sier Harlan Watson til avisen The Independent. Watson er en av president George W. Bush sine mest betroede rådgivere.

Han forteller at landet ikke vil ta aktivt del i reforhandlingene av Kyoto-protokollen, men holde seg til sin egen plan om at utslippene ikke skal vokse like raskt som økonomien. Den skal først revideres i 2012.

det likevel grunn til å sette et lite spørsmålstegn ved IPCCs intervaller, i alle fall de øvre grensene, sier Seip.

En annen undersøkelse publisert i samme nummer av Nature viser at temperaturen med høye utslipp kan stige med hele 6,9 grader fra 1990 til 2100. Undersøkelsen er gjort av Peter A. Scott og J. A. Kettleborough ved Hadley senter for klimaforskning i England. De er imidlertid litt mer optimistiske enn klimapanelet i sitt beste anslag: Med lave utslipp kan temperaturøkningen i beste fall bli "bare" 1,2 grader, mens klimapanelet anslår at den blir minst 1,4.

notiser

Frykter mosen

Nordmenns redsel for mose i plenen fører til en voldsom kjemikaliebruk. — Helt unødvendig, mener lederen i Det Norske Hageselskap.

Stikk i strid med all miljøtankegang øker kjemikaliebruken i norske hager. I fjor ble det omsatt 108 tonn plantevernmidler, noe som er en fordobling i forhold til tidligere år, i følge Landbrukstilsynet. Ikke så galt som det høres ut, mener leder i Det Norske Hageselskap, Jon Fløistad.

— En stor del av denne økningen dreier seg om jernsulfat til mosefjerning. Det er et salt og følger ikke et tradisjonelt giftstoff, sier han.

MOSEFJERNER UØNSKET

Ifølge Fløistad er bruken av mosefjerner likevel uønsket. Først og fremst fordi det ikke virker.

— Jernsulfat virker på kort sikt. Samtidig forsurer det jorden slik at langtidsvirkningen blir negativ. Du vil faktisk få mer mose i plenen, og da er jo poenget borte. I tillegg mener jeg nordmenns frykt for mose er helt ubegrunnet. Mose er mykt, grønt og vakkert. Det er ikke noe man bør være redd for å ha i plenen.

BANNLYSER IKKE ALL GIFT

Det Norske Hageselskap, bedre kjent som Hageselskapet, ble stiftet i 1884. Organisasjonen har om lag 32 000 medlemmer fordelt på 19 fylkeslag.

— Hvilken holdning har organisasjonen til giftbruk i hagen generelt?

JENS P. TOLDNÆS
Natur & Miljø Bulletin

— Vi arbeider for minst mulig bruk av plantevernmidler i norske hager. Dette er nedfelt i vårt miljøprogram som er blitt godt mottatt av medlemmene.

— Hvorfor bannlyser dere ikke alle plantevernmidler og går inn for en giftfri hage?

— Vi synes det er vanskelig å bannlyse samtlige plantevernmidler som er i lovlig salg. Det er enkelte vekster som vanskelig kan dyrkes uten. Det er for eksempel ikke lett å knekke rognebærmøll på epletrær uten kjemikalier.

Kritiserer Statskog

Naturvernforbundet mener Statskog har hugget verneverdig skog i Nordland.

LARS BARTH HEYERDAHL
Natur & Miljø Bulletin

Den truede lavarten tråragg var et av funnene biolog Rein Midteng i Naturvernforbundets Skogutvalg påviste da han besøkte et skogsområde i Bjordalen i Grane kommune i Nordland. Dette, sammen med andre funn, viser at det er en nordlig regnskog i området. Slike områder har et svært rikt dyre- og planteliv og er også viktige oppvekstområder for storfugl-kyllinger.

— Verstinger

Naturvernforbundet mener Statskog Nordland bevisst har ignorert gjeldende retningslinjer gjennom å drive hogst i området.

— Statskog Nordland har på nytt vist at de er en av de verste aktørene til å ødelegge verneverdig skog i Norge. Vi krever at selskapet mister sitt miljøsertifikat og at Norske Skog og andre industriaktører nekter å ta imot tømmer fra dette området, uttaler Rein Midteng.

Sover godt om natta

Distriktssjef Ivar Asbjørn Lervåg i Statskog Nordland har imidlertid ikke dårlig miljøsamvittighet. — I denne saken har vi innhentet miljøinformasjon basert på registreringer gjort av Skogelerforeningen og drevet i forhold til dette, sier Lervåg.

Han forteller at Statskog Nordland har registrert nøkkelbiotoper som ligger på statsgrunn i Grane kommune. Videre registreringer skal brukes som grunnlag for landskapsplaner for det produktive skogsarealet.

— Vi hugger ikke i nøkkelbiotoper. Planene er revidert både internt og av Veritas, og vi ligger innenfor de standardene som er satt, sier Lervåg.

Vil gi mindre til vind

Enova mener Stortingets mål om 3 TWh vindkraft innen 2010 er for ambisiøst. Statsforetaket vil redusere støtten til bygging av vindkraft.

AUDUN GARBERG
Natur & Miljø Bulletin

Vindkraft må sidestilles med andre nye energikilder, mener administrerende direktør Eli Arnstad i Enova.

Kraftselskapene har blitt forespeilet 25 prosent støtte til utbygging av vindkraft, mens andre energikilder må klare seg med maksimalt 20 prosent tilskudd.

ENKLERE Å SAMMENLIGNE

Støtten til vindkraft skulle sikre Stortingets mål om 3 TWh vindkraft innen 2010. Men Enova ser ingen grunn til at vindkraft skal prioriteres fremfor andre nye energikilder.

— I dag har vi fått varsel om søknader på over 600 millioner kroner til utbygging av vindkraft. Totalt har vi 426 millioner kroner disponibelt i år, og en del av dem har vi allerede satt av til ulike tiltak. Da sier det seg selv at vi ikke har nok penger, og vi har sett at det vil bli vanskelig å oppfylle forventningene i årene som kommer, sier Eli Arnstad. Hun mener likestilling av energikilder vil gjøre det enklere å sammenligne de ulike tiltakene som før støtte.

DRUKNER I SØKNADER

— Hvorfor ber dere ikke om mer penger?

— Vi skal alltid klare å bruke mer penger, men vi har

Administrerende direktør Eli Arnstad i Enova.

Faksimile. Natur & miljø Bulletin nr 9.

fått en gitt ramme og den skal vi forholde oss til, sier Arnstad.

I forrige nummer av N&M Bulletin fortalte direktør Ole Brynjulf Skjulsvik at Enova nærmest drukner i søknader og pro-

sjektforslag. Hittil i år har de mottatt og fått varsel om søknader på til sammen 1,5 milliarder kroner. Prosjektene får opptil 20 prosent støtte, men unntak av vindkraft som foreløpig får 25 prosent.

RÅDGIVERE Energi & Miljø

Strategi - Forretningsutvikling - FoU

KanEnergi AS

Bærumsv. 473, 1351 Rud

E-post: jonas.sandgren@kanenergi.no

Tlf: (+47) 67 15 38 50

www.kanenergi.no

KanEnergi Sweden AB

E-post: mats.rydehell@kanenergi.se

Tlf: (+46) 511 3476 64

www.kanenergi.se

Klimastrategier

Regjeringens klimamelding beskriver de nasjonale tiltakene frem til Kyotoavtalen skal tre i kraft. Markedet for utslippskvoter og grønne sertifikater vil bli en viktig rammebetingelse.

Vår erfaring gir grunnlag for å:

- Prioritere mellom tiltak i egen virksomhet
- Vurdere egne tiltak mot utslippsrettigheter i markedet
- Bistå bedrifter og bransjer med strategi
- Legge til rette for internasjonalt samarbeid (CDM og felles gjennomføring)
- Kartlegge direkte og indirekte utslipp
- Klimaplanlegging i kommuner

Ta kontakt for å drøfte mulige samarbeidsområder

Likte du dette nummeret?

Bestill
abonnement nå:
Kun kr 140
ut året

Natur & miljø Bulletin gir deg nyheter og kunnskaper om nasjonale og internasjonale miljø spørsmål. Poenget er og utenomstakk. Vi kommer ut hver 14.dag, i tillegg får du fire temanummer i året.

☐ Ja takk, vi vil abonnere!

Navn:.....

Adresse:.....

Postnummer:.....

Poststed:.....

Send svarslippen:

Faks nr. 22 40 24 10.

E-post: redaksjonen@naturvern.no

Svarsending

Avtalen: 171210 /146 pb

Natur & miljø Bulletin
Boks 342 Sentrum
0101 OSLO

porto er
betalt

Drammensere har gjenvinning i boks

Stadig mer metallemballasje blir gjenvunnet. Drammenserne er flinkest i landet til å levere bokser, mens Oslo ligger på jumboplass.

Hva gjør du med makrell-i-tomat-boksen? Rett i søpla? Da tilhører du en synkende gruppe, ifølge Jacob Smith hos Norsk Metallgjenvinning AS. Ifølge Smith blir nordmenn stadig flinkere til å sortere, ikke bare glass og papir, men også metall. Likevel er vi på langt nær flinke nok. Annenhver boks blir ikke gjenvunnet.

ALUMINIUM BRENNER OPP

— I alt bruker vi 10 000 tonn metallemballasje årlig. Returandelen i fjor var på 55,7 prosent. Det er en økning på 4 prosent fra året før, sier han.

Ifølge Smith er målet å komme opp i en returandel på 60 prosent. Sånn sett er målet i sikte, men regnestykket har en bakside som verken Smith eller den miljøbevisste nordmann kan være fornøyd med. Av de opprinnelige 10 000 tonnene med aluminium- og stålemballasje blir 18 prosent gjenvunnet ved at de plukkes ut av forbren-

JENS P. TOLDNÆS
Natur & Miljø Bulletin

ingsanleggene. De har med andre ord vært innom den vanlige søpla først, ifølge Smith.

— Når man kan plukke 18 prosent ut av asken — hvorfor skal forbrukerne sortere metall der det er forbrenningsanlegg?

— Problemet er at all aluminiumen forsvinner ved at den brenner opp. Det er følgelig bare stålemballasje igjen.

3849 BOKSER=1 BMW

Ifølge Smith er det store regionale forskjeller på sorteringsiveren hos nordmenn. Drammenserne er best i klassen. Oslo er desidert dårligst.

— Drammen er i en særklasse. Byen har virkelig satset på resirkulering. De har fine, påkostede og rene returpunkt. De er i tillegg svært flinke med informasjon og har bygget opp en stolthet rundt dette, sier han.

Metallemballasje, enten den

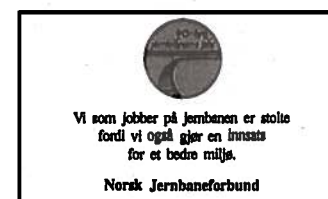
er av stål eller aluminium kan gjenvinnes og bli til nye produkter. Metallet taper seg ikke i kvalitet og det er mye energi å spare på slik gjenvinning. Eksempelvis kreves det om lag 20 ganger mer energi å produsere nytt aluminium framfor å smelte om skrap.

Ifølge Norsk Hydro går det med 3849 aluminiumsbokser for å lage rammen i en ny BMW.

— Lønnsom gjenvinning

Innsamling og gjenvinning av emballasjeavfall gir samfunnet en gevinst på 600 millioner kroner i året. Det var konklusjonen i en rapport som ble laget for Miljøverndepartementet i år 2000.

Rapporten tok for seg avtalene mellom Miljøverndepartementet og næringslivet om avfallsreduksjon og økt innsamling av emballasjeavfall. Forbrukerens innsats med å kildesortere er lønnsomt både miljømessig og økonomisk, heter det i rapporten fra konsultentselskapet Hjeltnes Cowi A/S.

Gamle bruskasser i forskalingen

Forskalingsprodusenten Malthus har funnet en kreativ måte å spare penger på.

TONE MIKALSEN
Natur & Miljø Bulletin

I stedet for å bruke ny, kostbar plast, benytter firmaet utrangerte bruskasser i deler av produksjonen. Dermed blir kassene gjenvunnet på miljøvennlig vis, og bedriften sparer penger.

Som ny Malthus-fabrikk i Sandnes lager forskalinger til betongindustrien. Her inngår plastdeler som blant annet skal holde forskalingen på plass under støpingen, og plastknotter til stag som holder platene sammen. Malthus bruker årlig 30 tonn plast til denne delen av produksjonen. Bedriften sparer flere hundre tusen kroner på å bruke gjenvunnet plast fra ødelagte og utslitte bruskasser som bryggeriene har kassert.

— Returplasten er like god som nyprodusert vare, og betydelig billigere. Samtidig bidrar vi til at avfall kan utnyttes som ressurs, sier administrerende direktør Trond Hatlestad i Malthus i en pressemelding.

Sparer råolje Kassene males opp, vaskes og finkvernes til et granulat som Malthus bruker i produksjonen av sine plastdeler. Prisen er betydelig lavere enn om fabrikkene skulle kjøpe ny plast og for hver kilo plast som gjenvinnes, spares to kilo råolje.

Hvert år brukes det rundt 107.000 tonn plastemballasje i Norge. Trond Hatlestad tror industrien kan spare enorme beløp på å utnytte gjenvunnet plast på flere områder enn i dag.

Papirets ni liv

Papiret du kastet i innsamlingsdunken i går, kommer tilbake til deg. Igjen og igjen.

LARS BARTH-HEYERDAHL
Natur & Miljø Bulletin

Innsamling og gjenvinning av papp og papir fungerer. Det er det entydige svaret N&M Bulletin får fra forskjellige aktører på området. I Norge er det til og med til dels underskudd på innsamlet papirmateriale.

— Det er forunderlig om folk tror at papirinnsamling ikke nytter, at det kjøres på fyllinga og ikke gjenvinnes. Jeg har ikke sett noe oppslag som går på dette de siste tre årene, sier daglig leder Thoralf H. Thorsen i Norsk Returpapirforbund. Forbundet er en bransjeorganisasjon for private bedrifter som produserer returpapir og selger det til fabrikkene.

— Hovedbildet i 2001 er at vi samlet inn 535.000 tonn returpapir. Av dette er 160.000 tonn bølgepapp. Alt dette ble solgt til norske fabrikkene som produserer ny papp. I tillegg måtte de importere 50-60.000 tonn for å få fylt opp produksjonen. Av de 285.000 tonnene avis-papir som ble samlet inn, ble 120.000 tonn avsatt i det norske markedet. Resten ble eksportert. Dette papiret blir til avis-papir igjen, sier Thorsen.

LETTMELK-KONVOLUTTER

Norsk Returkartong sysler med gjenvinning av drikkekartonger. Bedriften kjøper kartonger av kommunene og selger dem videre til gjenvinningsfabrikkene Sande Paper Mill i Vestfold og Hurum Fabrikk på Tofte. På Sande får kartongene nytt liv som bølgepapp, på Hurum produseres det nytt papir og farget kontorkartong. Kartongen kjøpes av firmaet Hippopotamus,

som lager konvolutter, blokker, permer og annet kontormateriell.

— Vi vil vise forbrukerne at det kommer tilbake, sier driftsjef Gunnar Moen i Norsk Returkartong. Han mener at gjenvinningen absolutt er miljømessig forsvarlig.

— Drikkekartonger inneholder lange, gode fibre som krever lite energi for å gjenvinnes. Det brukes bare varmt vann og ingen kjemikalier i prosessen. Når det gjelder transporten, bruker vi kun båter og lastebiler som ellers ville gått tomme. Derfor utgjør ikke det noen ekstra miljøbelastning, påpeker Moen.

— LITE MÅLRETTET

Alle er imidlertid ikke enige i at papirgjenvinning er god miljøpolitikk.

— Det er ingen gode miljøbegrunnelser for at myndighetene skal øke gjenvinningen utover det som private aktører finner lønnsomt.

Ordene tilhører forsker Annegrete Bruvoll i Statistisk Sentralbyrå.

— Skog er ingen truet ressurs i Norge. Volumet av skog er mer enn fordoblet siden 1925. Er målet med papirgjenvinning å få til et større volum skog eller å ta vare på våre siste villmarker og biologiske mangfold? Hvis det siste er tilfelle, vil andre tiltak som vern eller avvikling av tilskudd til skogsbilveier ha bedre effekt, sier Bruvoll.

Gjenbruk av papir er ikke nødvendigvis samfunnsøkonomisk forsvarlig, forteller forsker Karin Ibenholt ved ECON Senter for økonomisk analyse. Hun har studert drikkekartong-

I fjor ble det samlet inn 535.000 tonn returpapir. Her ser vi Eirik B. Eriksen samle inn papir i Norges Naturvernforbunds lokale i Skippervgata i Oslo.

enes livssyklus.

— Samfunnsøkonomisk er det bedre å brenne kartonger og utnytte energien. Deponering er også mer fornuftig enn resirkulering. Selve miljøregnskapet er bedre ved gjenvinning enn ved deponering, men det forsvinner ikke de økonomiske kostnadene. Gevinsten bør være høyere enn kostnaden, sier Ibenholt.

Hun har heller ikke stor tro

på den fostrende effekten det har å venne seg til gjenvinning.

— Undersøkelser viser at miljøengasjementet har gått ned de siste årene. Hvis man gjenvinner en ting, kan det dessuten føre til at man blir sløv på andre områder. Det finnes andre ting som er viktigere å gjøre for miljøet, for eksempel å redusere bilbruken i byer, påpeker Ibenholt.

(Foto: Tone Mikalsen)

**Vi hjelper dere med
alt innen spesialavfall
og annet avfall!**

Franzefoss

FRANZEFOSS GJENVINNING AS

TELEFON: 55 34 92 00 • WWW.FRANZEFOSS.NO

Kan du tenke deg halve Norge utbrent?

Hvert eneste år på 1990-tallet ble ufattelige 158.000 kvadratkilometer tropisk skog rasert. Tallet blir mer forståelig hvis vi sier at det tilsvarer halve Norge. I dag har Norge 18 nasjonalparker som utgjør nær 14.000 kvadratkilometer. Alle er viktige for bevaring av norsk natur, vårt biologiske mangfold og som rekreasjonsområder. For nordmenn har uberørt natur i seg selv også stor verdi. Tenk deg at alle våre verdifulle nasjonalparker ble rasert i løpet av en måneds tid. Det er omfanget på nedhoggingen av klodens mest verdifulle naturtype.

De viktigste årsakene er et hensynsløst kappløp om det verdifulle tropetømmeret og rydding og brenning av skog for å gi plass for gigantiske plantaser og store kveggrancher. Resultatet er en av vår tids største miljøkatastrofer. Regnskogsrasering er den viktigste enkeltårsaken til at artsutryddelsen på kloden nå er den mest omfattende siden dinosaurerne døde ut. Ødeleggelsene fører også til lokale, regionale og globale klimaforstyrrelser. I tillegg fører dette til at hele kulturer, språk og samfunn går til grunne.

11 ganger alle våre nasjonalparker raseres i løpet av ett år!

Den fantastiske regnskogen er jordas frodigste og mest artsrike naturtype.

Regnskogen favner økosystemer og arter som har fått utvikle seg fritt og uavbrutt i millioner av år. Nettopp derfor har den blitt klodens biologiske og kulturelle skattkammer. Til tross for at regnskogen bare dekker seks prosent av jordens landområder, rommer den over halvparten av klodens arter. Disse skogene har gitt oss livsviktige medisiner og herfra har vi hentet mange av våre vanligste matplanter.

Det finnes fortsatt intakt regnskog. Dersom vi tar vare på den, vil den også for framtidige generasjoner være et biologisk skattkammer, en kilde til naturopplevelser, nye oppdagelser og livsviktige medisiner. En investering i regnskogen er en investering for framtiden.

Bli med å redde resten!

Send ditt bidrag til Regnskogsfondets støttekonto: 1602.58.32373

Regnskogsfondet

Regnskogsfondet

Regnskog – Rettigheter – Resultater

Postboks 2113 Grünerløkka, 0505 Oslo

Besøksadresse: Nedregate 8

Tlf.: 22 04 47 00

Fax: 22 04 47 01

e-post: rainforest@rainforest.no

Web: www.rainforest.no

Regnskogsfondet er medlem av Innsamlingskontrollen

Måltrettet innsats gir resultater.

I samarbeid med regnskogsbeboere og andre lokale idealister har Regnskogsfondet oppnådd gode resultater:

- I Brasil har de 14 indianerstammene i det vakre Xingu-reservatet klart å forsvare skogen sin mot sterkt ytre press. Regnskogsfondets støtte har vært avgjørende.

Foto: Fra grensen rundt Xingureservatet

- I Indonesia har regnskogsnomadene på Sumatra fått doblet sitt leveområde og oppnådd de lokale myndighetenes respekt. Takket være Regnskogsfondets lokale samarbeidspartnere, WARSI.

- I Malaysia måtte det gigantiske papir- og plantasjeselskapet Borneo Pulp and Paper trekke seg ut av landsbyen Rumah Nors tradisjonelle leveområde. Regnskogsfondets partner BRIMAS førte rettsaken på vegne av lokalsamfunnet.

- I Papua Ny Guinea har lokale jurister opprettet en egen rettighetsorganisasjon som forsvaret skogsbefolkninger mot overgrep fra hensynsløse tømmer-selskaper. Regnskogsfondet hjalp organisasjonen i gang og har etablert et langsiktig samarbeid med den.

Foto: Per Frøth (Xingureservatet), Lars Løvold (Elisabeth Forseth (brent regnskog), Lars Løvold (frodig regnskog øverst), Rune Paulsen (frodig regnskog nedst), kart: Kilde Statens kartverk

Temmer algene

HOBØL/VÅLER: Alger holdt på å kvele Hobøl-Vansjøvassdraget i Østfold, men nå jobbes det intenst for å berge den viktige drikkevannskilden.

Fangdam filtrerer vekk jord og fosfor fra vannet før det går ut i elva.

LARS BARTH HEYERDAHL
Natur & Miljø Bulletin

Måltrettet arbeid på tvers av kommune- og fylkesgrenser har gitt resultater. 14. mai var miljøvernminister Børge Brende og landbruksminister Lars Sponheim invitert til Østfold for å bli orientert om arbeidet.

Altfor høy konsentrasjon av fosfor er vassdragets store problem. En jevn økning gjennom de siste 20 årene har ført til oppblomstring av blågrønnalger i drikkevannskilden Vansjø. Situasjonen var så kritisk at flere badeplasser ble stengt i fjor sommer på grunn av giftalger.

I 1999 startet det såkalte Morsa-prosjektet for å redde innsjøen. Tilførselen av fosfor til vassdraget var på 19,5 tonn i år 2000. I løpet av ett år klarte landbruket alene å redusere tilførselen med 3,6 tonn. Prosjektet skal vare i fem år, og hele arbeidet med å rense sjøen har en prisplapp på 250 millioner kroner.

FANGDAMMER

Lars Sponheim fikk besøke to gårder hvor det er satt i gang ulike tiltak for å redusere avrenningen av fosfor og jord.

— Vi bønder får skylda for mye av utslippene, så jeg ønsker

å bidra til å gjøre noe med vannkvaliteten, sier Jens Lippestad, som driver Huul gård i Hobøl sammen med kona Valborg. Lippestad har anlagt en fangdam på gården. Dette er et sedimentasjonsbasseng som effektivt filtrerer vekk jord og fosfor fra vannet før det går ut i elva. Med noen års mellomrom tømmes dammen for slam, som føres tilbake til jorda som gjødsel. 30 fangdammer er bygget eller planlagt langs vassdraget.

Foruten fangdammer, er vegetasjonssoner langs elva og redusert jordarbeid viktige tiltak for å få bukt med avrenningen fra jordbruket. En gressbakke som buffer mot elva fanger opp mye av forurensningen. Likedan fører endrede ployingsrutiner til mindre avrenning. Ved å unngå høstpøyning, vil mye mindre jord og næringsstoffer vaskes ut gjennom høsten og vinteren. Bøndernes innsats er avgjørende for at prosjektet skal lykkes.

— ØYEÅPNER

— Hittil har jeg ryddet åkerholmen, ryddet gamle beiter og sådd gress langs elva i 8 meters bredde, forklarte bonde Reidar Kaabbel på Kaabbel gård til landbruksministeren. Han syntes arbeidet har vært inspirerende og kaller prosjektet en øyeåpner.

Bonde Jens Lippestad (t.v.) forteller Håvard Vikheim, leder Hobøl Venstre og landbruksminister Lars Sponheim om fangdammen han har anlagt på gården.

— Jeg har vokst opp på gården og trodde jeg kjente den ut og inn. Men etter at jeg begynte med dette arbeidet, ser jeg på gården med andre øyne, sier Kaabbel. Under oppryddingen fant han blant annet at noen gamle brønner på gården var tilholdssted for den store salamanderen, som er utrydningstruet.

I tillegg til et renere jordbruk, skal kloakkutslippene renses. Bare i Våler kommune skal 400 spredte utslipp renses på en bedre måte. Ytterligere 200 skal kontrolleres. Kravet er 90 prosent rensing for fosfor og organisk stoff.

KRITISK

Forskningsleder Anne Lyche Solheim i Norsk institutt for vann-

forskning (NIVA) understreket hvor dårlig stelt det var med vassdraget.

— Situasjonen i Vansjø var alarmerende. 70 prosent av forurensningen måtte bort. Det betyr at sjøen var 70 prosent overbelastet, uttalte Anne Lyche Solheim. Nå blir vassdraget i Østfold et pilotprosjekt i EU-sammenheng. I EUs nye rammedirektiv for vann er hovedmålet at alle vassdrag skal ha god økologisk status innen 2015.

— Det er et tankekors at et EU-direktiv brukes som pisk for å bedre vannkvaliteten i Norge. Jeg er opptatt av at det skal gå an å bade uten at det begynner å klø, sa miljøvernminister Børge Brende.

Foto: Lars Barth Heyerdahl

Privat peiling av rovdyr et problem

Radiomerkede rovdyr spores av uvedkommende. GPS-sendere vil løse problemet, mener NINA.

En død jervevalp på Dovrefjell ble ifølge Dagbladet funnet av fotograf Ulf Myrvold. Myrvold hadde skaffet eget peileutstyr og scannet frekvensen til Norsk institutt for naturforskning (NINA).

— Myrvold lager film om Dovrefjell. Jeg må jo si at det er betenkelig at en fotograf skaffer eget peileutstyr og sporer opp forskningsdyr. Det dreier seg både om et praktisk problem for

JENS P. TOLDNÆS
Natur & Miljø Bulletin

oss og et etisk problem for fotografen, sier Kjetil Bevanger ved NINA.

De etiske spørsmålene er neppe like fremtredende for dem som måtte kjøpe peileutstyr for å avlive rovdyr ulovlig. Ifølge Bevanger finnes det tre eksempler fra Sverige der man mistenker at jegere har pei-

let inn og skutt radiomerkede ulver.

— Så langt har vi ingen konkrete mistanker om at dette har foregått i Norge, sier han.

— Kan dere være sikre?

— Det kan vi ikke, men vi er i ferd med å gå over til såkalte GPS-sendere. Men denne teknologien vil det i hvert fall bli umulig for uvedkommende å spore opp frekvensene våre, sier han.

— Dagblad-feil om rovdyr-drap

“Jerv drept av radiosender” skrev Dagbladet 14. mai. Jerven ble drept av rovdyr, sier Norsk institutt for Naturforskning (NINA).

JENS P. TOLDNÆS
Natur & Miljø Bulletin

— Dagbladets oppslag er tatt fullstendig ut av luften, sier forsker Kjetil Bevanger ved NINA i en kommentar til oppslaget om at en jervevalp skulle ha omkommet på Dovrefjell som en følge av en innplantert radiosender.

Ifølge Bevanger er det klart at jerven ble drept av rovdyr, muligens en annen jerv.

— Det kan vi slå fast med rimelig grad av sikkerhet. Vi har

Faksimile Dagbladet 14.mai.

nemlig funnet senderen med bitemerker etter rovdyrtenner. At mistanken går mot annen jerv skyldes at såkalt infantisme, det vil si drap på unger av samme art for å bedre mulighetene for eget avkom, er vanlig blant jerv, sier han.

— Dere kritiseres fra flere hold, blant annet fra Naturvernforbundet, for radiomerkingen og den faren metoden utgjør for truede arter og ikke minst unger av disse. Ser dere ingen betenkeligheter med dette?

— Det er problematisk å merke dyr, men det er ikke vanskeligere å merke unger enn voksne. Når det gjelder inplanterte radiosendere har jeg personlig gjort dette på 50 grevlinger, en art vi kunne kontrollere, uten at det var noen problemer.

— Viggo Ree i Foreningen våre rovdyr påstår at om lag ti jerver har mistet livet som en følge av radiomerking de siste åra. Hva er din kommentar til det?

— Det får stå for hans regning. Jeg kjenner i hvert fall ikke til noen slike tilfeller.

Bhopal-katastrofen ikke avsluttet

Dow Company kan nok en gang bli trukket for retten for å betale erstatning etter giftkatastrofen i Bhopal i India i 1984.

Mer enn 8.000 mennesker døde innen 48 timer etter det giftige gassutslippet fra Dow Companys fabrikk i Bhopal. I tillegg har 20.000 mennesker dødd i årene etter giftutslippet, og ytterligere 120.000 er blitt kronisk syke.

Ifølge Dow har selskapet ingen flere forpliktelser overfor ofrene etter at rettsaken ble avsluttet i 1989.

Men advokater og miljøaktivister har forsøkt å få selskapet til å dekke utgifter til medisinsk behandling for dem som sliter med ettervirkningene av gassutslippet. Dow kjøpte gassanleggene av Union Carbide i februar 2001, og er dermed blitt gjort ansvarlig for følgene av katastrofen.

— Dow må belage seg på en rettsak, de må sørge for at de som er blitt syke som følge av utslippet, får nødvendig medisinsk hjelp, sier Amit Sirvastava, koordinator for organisasjonen Corp-Watch.

Kritikere beskylder Dow for å opptre hyklerisk og rasistisk når det gjelder Bhopal. I lignende saker i USA har selskapet akseptert ansvar. Tidligere i år inngikk selskapet forlik i en sak i Texas som dreide seg om skadevirkningene av asbest. Også her var det Union Carbide som opprinnelig hadde eid fabrikkene.

Den indiske regjeringen krevde 3 milliarder dollar i erstatning fra Union Carbide. Saken ble avsluttet i 1989 da selskapet gikk med på å betale ut en erstatning på 470 millioner dollar. Ofrene har senere uttalt at de ikke ble spurt. Hver av ofrene fikk en erstatning på 350 dollar, men mange har senere hevdet at hele erstatningssummen ikke er blitt utbetalt. (IPS)

Frykter miljø-flopp

FN-toppmøtet om utvikling og miljø kan ende i en flopp, mener daglig leder Morten Eriksen i Forum for utvikling og miljø. Han ber Bondevik ta lederansvar.

AUDUN GARBERG
Natur & Miljø Bulletin

— På samme måte som USA har erklært krig mot terrorisme, må Norge erklære krig mot fattigdom, sier daglig leder Morten Eriksen i Forum for utvikling og miljø - en paraplyorganisasjon for 60 norske miljø-, utviklings- og solidaritetsorganisasjoner.

MØTES PÅ BALI

27. mai til 7. juni møtes verdens nasjoner på Bali til et siste forberedende møte, før toppmøtet i Johannesburg i slutten av august. Der skal de følge opp verdens toppmøtet i Rio de Janeiro i 1992. Eriksen håper resultatet av Bali-møtet blir en mer konkret handlingsplan med klare mål, tidsfrister og finansieringsplaner.

— Dokumentet som nå foreligger er for generelt og utydelig. Mange gode ønsker og tema er med, men det er ikke noen handlingsplan, sier Eriksen. Han vil likevel ikke ha et ferdig forhandlet dokument fra Bali, landene må ha forhandlingsrom når de kommer til Johannesburg.

LYSPUNKTER

Utkastet til forhandlingstekst ble lagt frem fra FN i midten av mai. Og tross kritikk ser Eriksen enkelte lyspunkter:

— Det overrasker positivt ved at det tydelig setter kampen mot global fattigdom høyt på dagsorden. Og den har fortsatt et radikalt punkt som heter “changing unsustainable patterns of consumption and production”. Kapittelet innledes med at

grunnleggende endringer i måten samfunnet produserer og forbruker på er helt nødvendige. I Rio sa forrige president Bush klart fra at han ikke var villig til å forhandle om “den amerikanske livsstilen”. Eriksen tror da heller ikke at USA vil akseptere punktet denne gangen.

— Nei, men er det et mål at USA skal godta det? Hvis vi skal gi noe på dette området, må vi i hvert fall kreve at USA gir noe på klima eller andre områder.

NYLIBERALISTISK TENKING

Eriksen mener imidlertid at forhandlingsdokumentet er for sterkt preget av “nyliberalistisk politisk tenkning”.

— Spesielt ser vi det innenfor handel og veksttenkning. Storselskapenes makt er lite berørt, det er også gjeldsproblemene og klima. Man legger dessuten for mye vekt på

partnerskap mellom det offentlige og private, fremfor global styring. Dette er USA-vennlig tenkning.

GJELDSLETTE FØR MILJØ

Blant utviklingslandene står kravet om letting og sletting av gjeld høyt oppe på prioriteringslisten. Særlig landene med middels inntekter, men høy gjeld føler seg forsømt, deriblant Argentina, Brasil og India. Under toppmøtet i Rio for ti år siden lovet de rike landene dessuten å øke sin offisielle bistand til Sør. Likevel gikk bistanden ned i løpet av 90-tallet.

Eriksen tror miljøspørsmål kan bli brukt som forhandlingskort av utviklingslandene i kampen for gjeldslette, bistand og markedsadgang.

Ytterligere komplisert blir forhandlingene av at USA ikke er nevneverdig interessert i miljøspørsmål.

FN: miljøvennlig toppmøte

FN arbeider på spreng for å at i hvert fall selve toppmøtet i Johannesburg skal bli så miljøvennlig som mulig.

Over 60.000 mennesker er ventet til Johannesburg fra 16. august til 4. september. Nå gjøres en ekstra innsats for at konferanse ikke skal gå ut over miljøet og ressursene til vertsbyen.

Initiativet “Gjør toppmøtet grønt” skal forsøke å få til at varer og tjenester for rundt 280 millioner kroner som går med under møtet, blir produsert og vraket på en bærekraftig måte. Blant annet skal det tas kopier på begge sider av arket, og engangskopper og -tallerkener skal være av biologisk nedbrytbar

materiale.

Hoteller, restauranter og konferanserom som blir brukt under toppmøtet, blir også oppmuntret til å effektivisere bruken av vann og energi og behandlingen av avfall.

Det diskuteres om utslipp av klimagasser i forbindelse med toppmøtet - inkludert de som blir sluppet ut ved at delegatene bruker fly til Johannesburg - skal veies opp ved investeringer i energisparende teknologi i vertslandet. (IPS)

TIPS OSS:

redaksjonen@naturvern.no

Naturvernforbundet Hordaland

Søker fylkessekretær/
daglig leder

Stillingen benevnes som et ettårig engasjement med utsikter til forlengelse. Fullstendig utlysningstekst: www.naturvern.no/hordaland
Søknadsfrist 25 mai.

AS Oslo Sporveier

• Forbruker klubben, Pelskroken 15
6411 Molde

kalenderen

1. - 9. JUNI

Miljøfestival

Sted: Oslo

Arrangør: Grønt Inspirasjons-
senter

Tlf: 22 33 55 90

2. - 4. JUNI

Nordisk seminar om truede
arter

Sted: Sigtuna, Sverige

Arrangør: Nordisk Ministerråd

Tlf: 0046- 08-592 582 00

5. - 6. JUNI

Transportdager i Oslo

Arrangør: Transport- økono-
misk institutt

Tlf: 22 57 38 00

26. AUGUST - 4. SEPTEMBER

FNs miljøtoppmøte Rio+10

Sted: Johannesburg,

Sør- Afrika

www.johannesburgsummit.org

redaksjon

REDAKTØR: Audun Garberg
Tlf. 22 40 24 25

REDAKSJON: Jens Petter Toldnæs
Tlf. 22 40 24 23
Tone Mikalsen Tlf. 22 40 24 24

ADRESSE: Pb 342 Sentrum, 0101 Oslo
Tlf. 22 40 24 00 I faks 22 40 24 10
redaksjonen@naturvern.no

ABONNEMENT: 280 pr. år (privat) 600 pr.
år (bedrifter). Tlf. 22 04 46 45
ANNONSER: HS media,
tlf. 62 94 10 30, faks 62 94 10 35

UTGIVER: Norges Naturvernforbund
www.naturvern.no
TRYKK: Gan Grafisk as
NESTE UTGAVE: 7. juni

Kreosot-bro til Tautra

Ramsar-området på Tautra skal beskyttes av en svært så giftig bro. Naturvernforbundet håper det hele er en glipp.

JENS P. TOLDNÆS
Natur & Miljø Bulletin

Steinmoloen ut til fugleparadiset Tautra i Nord-Trøndelag gjorde øya landfast, men ble samtidig en katastrofe for fuglene som hekket der. Moloen ødela gjennomstrømningen i det grunne og frodige sundet som var fuglenes spiskammers. Skjell og annen føde forsvant. Samtidig ga moloen fri innvandring av små rovdyr som rev og mår. Det var ingen som lyttet tilstrekkelig til de mange ornitologer og naturvernforkjempere som hevdet dette på 70-tallet. Etter hvert, da bestandene av blant annet ærfugl, måker og havelle var redusert med 90 prosent, forsto lokalbefolkning og myndigheter alvoret. En bro ville stoppe rovdyrene som vandret på moloen samtidig som gjennomstrømningen i sundet vil gå tilbake til det normale. Broa er nå vedtatt, men det tok 30 år å finne ut at en av Norges største miljøtabber skulle rettes opp.

FORBAUSENDE

Nå skal det altså skje. På prislappen står det 30 millioner, men Naturvernforbundet er likevel ikke fornøyd. Årsaken er at Statens vegvesen Nord-Trøndelag ønsker å bruke kreosot-behandlet treverk i den nye brua ut til øya. I et brev til vegvese-

(Foto: Audun Garberg)

Miljøvernere jubler over at moloen til Tautra nå blir erstattet med bro, men er ikke like begeistret over at myndighetene ønsker å bruke giftig kreosot på broa.

net skriver organisasjonen at man finner det mildt sagt forbausende at en statlig instans ønsker å bruke et stoff med miljøgiften PAH i et område som har vernestatus etter den internasjonale Ramsar-konvensjonen som skal beskytte spesielt verdifulle våtmarksområder.

ENDRER ARVEMATERIALE

Det er kun rekkverket på den nye broa som skal behandles med kreosot. Dette er likevel "ikke bare", mener Naturvernforbundet. Årsaken er at kreosot-behandlet treverk svetter, spesielt i de første ti årene etter impregnering. Folkehelse påpeker at mennesker, og spesielt barn, ikke bør ha kontakt med slikt trevirke. Samtidig inne-

holder kreosot såkalte polysykliske aromatiske hydrokarboner, bedre kjent som miljøgiften PAH.

Denne miljøgiften har ført til kostholdsrestriksjoner i en rekke norske fjorder og er ansett som et alvorlig problem av myndighetene. Giften, som er meget tungt nedbrytbar, har vist seg å kunne endre arvematerialet hos bakterier og regnes som akutt giftig for vannlevende organismer.

— Vi håper dette er en glipp fra myndighetenes side, og at det vil bli rettet opp. Å bruke slike stoffer i det hele tatt, og spesielt inntil et verneområde, er jo for dumt til å være sant, sier miljøgiftkonsulent Tom Erik Økland i en kommentar.

NESTLEDER INGE RYAN I SV VIL BRUKE 100 MILLIONER KRONER PÅ ØKOLOGISK BARNEHAGEMAT (NATIONEN)

"Det er vel best å begynne med de yngste"